

**BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARI
FAOLIYATINI INDIKATORLAR ASOSIDA
DIAGNOSTIKA QILISHNING O‘ZIGA XOSLIGI**

Norqobilova Rayxona Davlatovna

Termiz davlat pedagogika instituti

Boshlang‘ich ta‘lim nazariyasi kafedrası o‘qituvchisi

Annatatsiya: Ushbu maqolada diagnostikaning mohiyati, boshlang‘ich sinf o‘quvchilari faoliyatidagi indikatorlar asosida diagnostika qilish, umumiy o‘rta ta‘lim sifatini diagnostika qilishning demokratik tamoyillari, umumiy o‘rta ta‘lim muassasasida samarali diagnostik xizmatni tashkil qilish haqida ma‘lumotlar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: diagnostika, indikatorlar, demokratik tamoyillar, diagnostik xizmat, iqtidor, kompetentlik, pedagogic diagnostika, innovatsiya.

Iqtidorni rivojlantirish muammosi pedagogik nuqtai nazardan qaraganda, bolaning iqtidorini, xususan, ona tili bo‘yicha iqtidorini rivojlantirishga imkon beradigan shart-sharoitlarni yaratishdan iboratdir. Yurtimiz ta‘lim tarixini o‘rganish, shaxsdagi kreativ rivojlanish, uning iqtidorini rivojlantirish masalalarining doimiy muhokama qilib kelinganini ko‘rsatadi.

Ayniqsa, 2016 yildan boshlab, klassik ta‘limni shakllantirish bilan birga noan‘anaviy o‘qitish jarayonlarida iqtidorli bolalarni rivojlanishiga katta e‘tibor berildi.

U 1997 yildan boshlangan o‘rta maktabda o‘qitishning turli xil shakllarini joriy etish bilan bog‘liq holda rivojlanishni davom ettiradi. Ushbu davrda ta‘lim muassasalarining yangi turlari keng ommalashtirildi: gimnaziya, litseylar, individual

fanlarni chuqur o‘rganish, turli yo‘nalishlarda profil saboqlari va boshqalar bunga misol bo‘ladi.

Ta‘lim-tarbiya jarayonida barkamol insonni shakllantirish mahsulasi orqali mustaqil fikrlovchi, ijodiy izlanuvchi, kuchli irodali, ishchan, g‘oyaviy e‘tiqodli, ma‘naviyati yuksak, pok vijdonli shaxsni kamol toptirish dolzarb muammolar sirasiga kiradi. Bu o‘rinda o‘quvchilarning iqtidorini diagnostika qilish katta ahamiyat kasb etadi va ta‘lim jarayonini innovatsion tashkil etishda pedagogik diagnostikadan foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish asnosida jamiyatning barkamol shaxsni yetishtirishdek maqsadiga mos kelishi bilan tavsiflanadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-son Farmoni, 2018 yil 15 iyuldagi PQ-916-son, 2010 yil 15 dekabrda PQ-1442-son, 2019-yil 20-fevraldagi PQ-4199-son 2017-yil 27-iyuldagi

PQ-3151-son qarorlari, Vazirlar Mahkamasining, “Umumiy o‘rta va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta‘limining davlat ta‘lim standartlarini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 2017-yil 6-apreldagi 187-son qarori 2017-yil 7-fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF 4947-son, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 6-apreldagi “Umumiy o‘rta va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta‘limining davlat ta‘lim standartlarini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 187-sonli qarori hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me‘yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishga ushbu maqola muayyan darajada xizmat qiladi.

Diagnostika (yunon tilida «dia»- shaffof, «gnosiss»-bilim degan ma‘noni bildiradi)-o‘rganilayotgan ob‘ekt yoki jarayon to‘g‘risida aniq ma‘lumot olishning umumiy vositasi bo‘lib xizmat qiladi⁴². Diagnostikaning ahamiyatini meditsina nuqtai nazaridan qarasaq, kasallik belgilari va ularni kelib chiqish sabablari to‘g‘ri aniqlansa, davolanish natijasida bemor tuzalib ketishining kafolati oshadi. Xato diagnoz esa faqat shifokorlarning aqliy harakatini yo‘qqa chiqaribgina qolmay, balki kasalning tuzalish

⁴²Abdullayeva Sh. A. O‘quvchilarni pedagogik tashxislashda qo‘llaniladigan metodlar//Xalq ta‘limi, 2016, №3, 40-45 b.b.

imkoniyatini ham susaytirishi mumkin. Tana a’zolari salomatligi to’g’risida aytilgan ushbu fikrlar ta’lim sifatini o’rganishga ham bevosita aloqadordir. Inson jismoniy rivojlanishini diagnoz qilish ancha oson kechadi, buning uchun ayrim mashqlar bajarilgach, uning natijasiga binoan xulosa chiqarish mumkin⁴³. Lekin intellektual, ruhiy, ma’naviy, ijtimoiy rivojlanishni diagnostika qilish mashaqqatli faoliyatning mahsulasi hisoblanadi.

Boshlang’ich sinf o’quvchilarining ona tilidan iqtidorini diagnostika qilish mexanizmlarini takomillashtirish, o’qituvchidan yuksak kompetentlik xususiyatlariga egi bo’lishni talab etadi va zamonaviy ta’lim texnologiyalari, axborot va kompyuter texnologiyalari, o’quv predmetini o’qitish usullari, o’qituvchilikning umummadaniy va amaliy tayyorgarligini namoyon ettirish nazarda tutiladi.

Boshlang’ich sinf o’quvchilari faoliyati quyidagi indikatorlar asosida diagnostika qilinadi:

- davlat ta’lim standartlari va o’quv dasturlari talablarini bajarish darajasi;
- ta’lim muassasasi o’quvchilarining yakuniy davlat attestatsiyasidagi umumiy natijalari;
- o’quvchilarning bosqichli nazoratlardagi umumiy natijalari; ta’lim muassasasini bitirgan o’quvchilarning akademik litsey, o’rta maxsus, kasb-hunar ta’limi muassasalarida o’qishlarini davom ettirishlari;
- “Umumta’lim muassasalari o’quvchilarining umumta’lim fanlari bo’yicha bilimlar bellashuvi”dagi tuman, viloyat va respublika bosqichidagi natijalari;
- fan olimpiadasining tuman va viloyat bosqichi natijalari;
- “Tili bilimdonlari” va boshqa ko‘rik-tanlovlar natijalari.

Ta’lim samaradorligi printsipining ikkinchi parametri “Umumiy o’rta ta’lim muassasasida samarali diagnostik xizmatni tashkil qilish” indikatorlari sifatida:

⁴³R.Norqobilova, M.To’rayeva Importance of talent in child development. Web of Scientist: International Scientific Research Journal. ISSN: 2776-0979, VOLUME 3, ISSUE 7, July. 2022 57-61.

- o‘qituvchi va o‘quvchilar faoliyatini o‘rganishda ilmiy-uslubiy, diagnostik va nazariy asosga ega metodlardan foydalanilishi;

- o‘qituvchi, maktab psixologi va rahbar o‘rinbosari faoliyatlarining ilmiy-metodik jihatdan optimal ravishda tashkil etilganligi;

- o‘quvchi, o‘qituvchi, maktab rahbariyati faoliyatini jamoatchilik tomonidan nazorat etuvchi, ota-onalar, jamoatchilik fikrini o‘rganuvchi mexanizmning mavjudligi va natijaviyligi;

- ta’lim muassasasini boshqarish holati, muammo va kamchiliklarini ifodalovchi tahlillarning mavjudligi;

- rahbar kadrlarning kasbiy, ilmiy-metodik tayyorgarligining ta’lim mazmuni va uning metodik ta’minoti bilan muvofiqlashtirilganligi;

- maktab rahbarlarida nazariy, pedagogik, ilmiy-metodik tayyorgarlik, g‘oyaviy-siyosiy va ma’naviy-axloqiy, ijodiy va ijtimoiy faollik darajasining ortganligi;

- umumiy o‘rta ta’lim maktabi rahbarlarini tayyorlash tizimining nazariy-metodik jihatdan asoslanganligi, bu jarayonda zamonaviy pedagogik, axborot va innovatsion texnologiyalardan foydalanish uchun zarur bo‘lgan metodik bilim, ko‘nikma va malakalarni egallashga e’tibor qaratilganligi⁴⁴;

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. Abdullayeva Sh. A. O‘quvchilarni pedagogik tashxislashda qo‘llaniladigan metodlar//Xalq ta’limi, 2016, №3, 40-45 b.b.

2. R.Norqobilova, M.To‘rayeva Importance of talent in child development. Web of Scientist: International Scientific Research Journal. ISSN: 2776-0979, VOLUME 3, ISSUE 7, July. 2022 57-61.

3. Максимов В.Г. Педагогическая диагностика в школе. М., 2002.

4. R.D.Norqobilova. “Indikatorlar asosida boshlang‘ich sinf o‘quvchilari faoliyatini diagnostika qilishning o‘ziga xosligi”. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali, 2022.

5. R.D.Norqobilova. “Methods of improving the mechanisms of diagnosing the mother language ability of primary class students”. The role of science and innovation in the modern world. 139-143. 2022

6. R.D.Norqobilova. "Methods of Forming Beautiful Writing Skills in Primary School Students". International Journal of Development and Public Policy. |e-ISSN: 2792-3991| www.openaccessjournals.eu| Volume: 1 Issue: 7 181-183.

